

تحلیل جامع عملکرد بانک‌های بورسی

صنعت بانکداری در ایران به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام مالی کشور، نقشی محوری در تأمین مالی، تخصیص منابع و مدیریت نقدینگی ایفا می‌کند. ارزیابی عملکرد بانک‌ها نه تنها برای سیاست‌گذاران و نهادهای ناظر اهمیت دارد، بلکه برای سرمایه‌گذاران و فعالان بازار سرمایه نیز به منزله ابزاری کلیدی در تصمیم‌گیری‌های مالی و سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود.

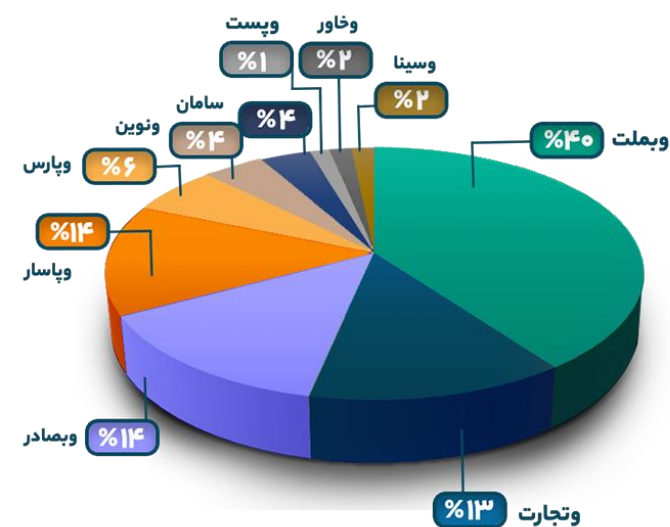
این گزارش با هدف بررسی و مقایسه عملکرد بانک‌های بورسی کشور تدوین شده و داده‌های آن بر مبنای گزارش‌های ماهانه بانک‌ها در بازه زمانی ۱۲ ماهه گذشته گردآوری شده است. در چارچوب این مطالعه، مجموعه‌ای از شاخص‌های مالی و عملیاتی شامل سهم از بازار سپرده‌های سرمایه‌گذاری و تسهیلات اعطایی، وضعیت تراز عملیاتی، ساختار درآمدی (مشاع و غیرمشاع) و نسبت‌های سودآوری نظیر حاشیه سود بهره‌ای و بازدهی تسهیلات مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

تمرکز اصلی این گزارش بر آن است که تصویری جامع و منسجم از وضعیت فعلی بانک‌ها ارائه دهد و تفاوت‌های معنادار میان آن‌ها را از منظر ساختار مالی و کارایی عملیاتی برجسته سازد. به این منظور، داده‌های موجود با رویکردی مقایسه‌ای مورد بررسی قرار گرفته تا بستر لازم برای تحلیل عمیق‌تر در بخش‌های بعدی فراهم شود. انتظار می‌رود این تحلیل بتواند به‌عنوان مرجعی معتبر برای پژوهشگران، مدیران بانکی و سرمایه‌گذاران در شناخت بهتر وضعیت رقابتی و ارزیابی عملکرد صنعت بانکداری مورد استفاده قرار گیرد.

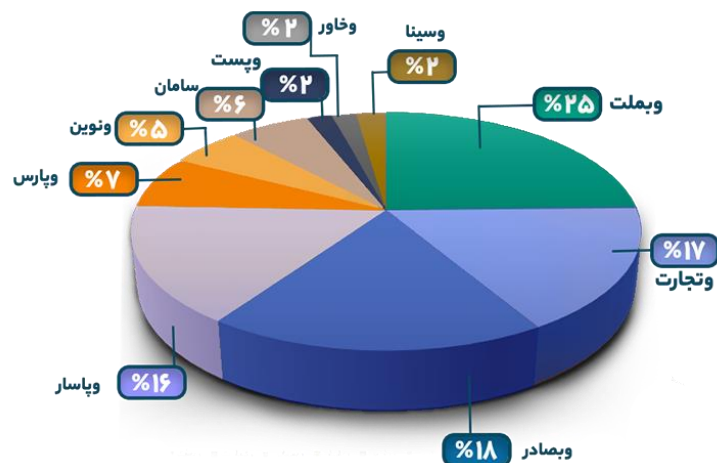
سهم بانک ها از سپرده های سرمایه گذاری و تسهیلات اعطایی

بانک ملت با ۴۰ درصد سهم از بازار تسهیلات، رهبر مطلق این بخش بوده و در بازار سپرده ها با ۲۵ درصد سهم همچنان در جایگاه نخست قرار دارد. تفاوت زیاد میزان تسهیلات و سپرده می تواند ریسک نقدینگی بالاتری را ایجاد کند. درحالی که در بانک های دیگر نسبت بین تسهیلات و سپرده پایین تر است. بانک های صادرات و تجارت نیز به ترتیب با سهم ۱۴ درصد و ۱۳ درصد در بازار تسهیلات فعال هستند و در بازار سپرده ها به ترتیب ۱۸ درصد و ۱۷ درصد سهم دارند که نشان دهنده رقابت نزدیک در هر دو بخش است. بانک های پاسارگاد و پارسیان با سهم های ۶ درصد و ۴ درصد در تسهیلات و ۱۶ درصد و ۷ درصد در سپرده ها وضعیت متعادل تری دارند. سایر بانک ها همچون بانک سینا و خاورمیانه هم با سهم های کوچکتری در هر دو بازار فعالیت می کنند. بانک ملت به دلیل سهم بالای خود از بازار و سطح قابل توجه نسبت تسهیلات به سپرده، بیشتر از سایر بانک ها نیازمند اعمال مدیریت دقیق و نظام مند در کنترل این نسبت است. اتکای بالای بانک به منابع سپرده ای برای تأمین تسهیلات، لزوم پایش مستمر بر کارایی تخصیص منابع و رعایت الزامات، مدیریت ریسک نقدینگی را دوچندان می سازد. بدیهی است هرگونه ضعف یا انحراف در مدیریت این شاخص می تواند تبعات نامطلوبی بر پایداری مالی بانک، توان رقابتی در بازار و نیز میزان تاب آوری آن در برابر نوسانات اقتصادی برجای گذارد.

مانده تسهیلات بانک ها

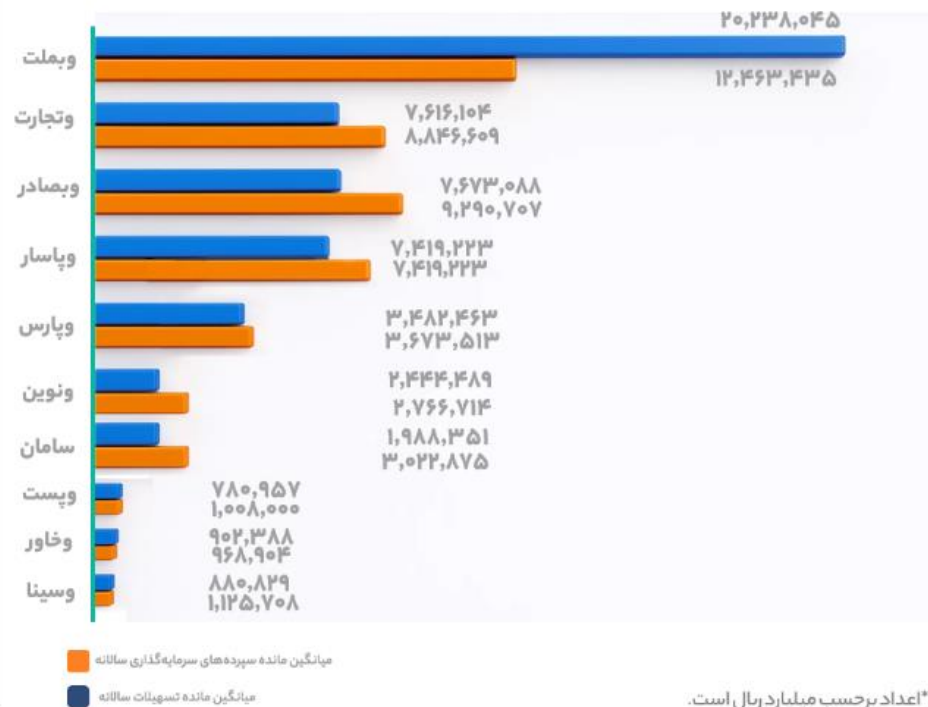
مانده سپرده های سرمایه گذاری

مقایسه بانک‌ها از منظر مانده سپرده سرمایه‌گذاری و تسهیلات اعطایی

بانک‌ها از نظر ساختار مالی و عملکرد در زمینه مانده سپرده سرمایه‌گذاری و مانده تسهیلات تفاوت‌های معناداری دارند که این تفاوت‌ها می‌تواند تأثیرات مستقیمی بر نقدینگی، اعتبار و ریسک سیستم بانکی داشته باشد. در تصویر مقابل، به مقایسه عملکرد سالانه بانک‌ها در زمینه مانده سپرده‌های سرمایه‌گذاری و مانده تسهیلات اعطایی سالانه پرداخته شده است. بانک‌هایی با مانده سپرده بالاتر به‌ویژه در حوزه‌های مختلف مالی و سرمایه‌گذاری، قادر به ارتقای کیفیت دارایی‌های خود و کاهش ریسک‌های عملیاتی هستند. این بانک‌ها معمولاً در جذب منابع مالی و ایجاد تنوع در سبد دارایی‌هایشان موفق‌تر عمل می‌کنند که منجر به بهبود شاخص‌های مالی و افزایش قابلیت رقابت آن‌ها در بازار می‌شود.

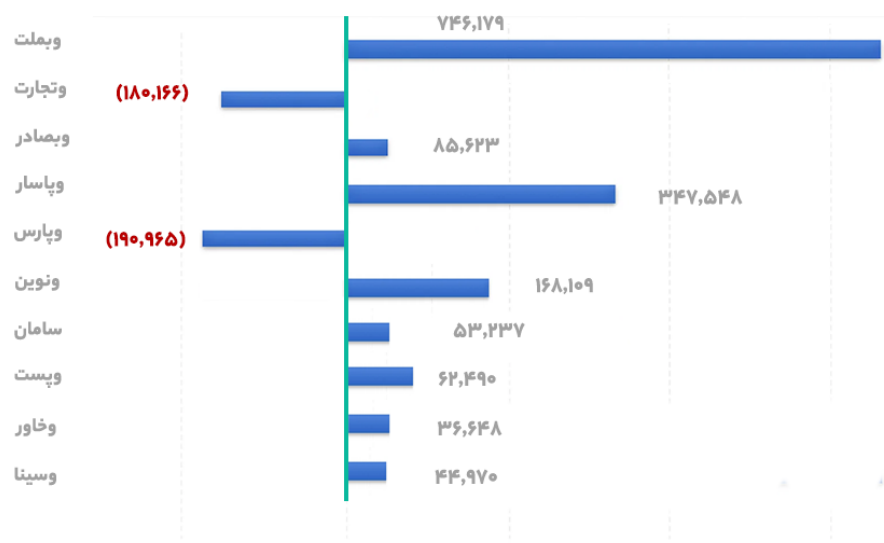
مانده سپرده و تسهیلات سالانه بانک‌ها

مقایسه تراز عملیاتی بانک‌ها

در تصویر مقابل، به بررسی تراز ۱۲ ماهه بانک‌ها پرداخته شده است، بانک‌هایی مانند پارسیان و تجارت به‌طور قابل توجهی تراز منفی و پایین‌تر از سایر بانک‌ها دارند که این امر به دلیل ضعف در جذب منابع یا مشکلات ساختاری در فرآیند تخصیص تسهیلات است و می‌تواند منجر به کاهش بازده سرمایه‌گذاری و افت اعتبار این بانک‌ها در بازار شود. در مقابل، بانک‌هایی همچون ملت، پاسارگاد و اقتصاد نوین، سطح بالاتری از تراز عملیاتی را ثبت کرده‌اند؛ موضوعی که حاکی از کارایی بیشتر آن‌ها در جذب سپرده‌های پایدار، مدیریت اثربخش منابع و بهینه‌سازی پورتفوی دارایی‌ها است.

تراز ۱۲ ماهه بانک‌ها

مقایسه بانک‌ها از منظر درآمد عملیاتی

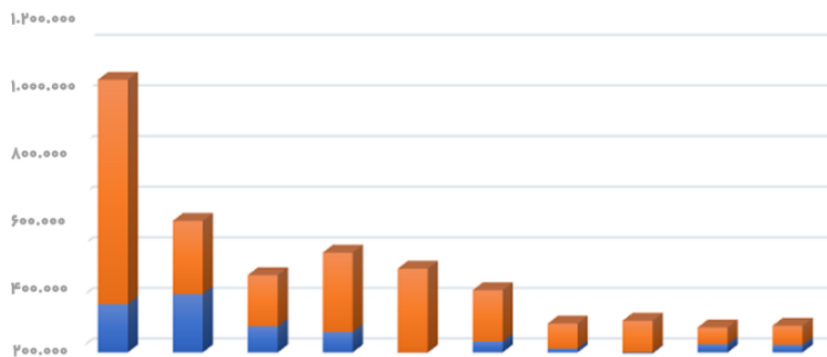
با توجه به نمودار ارائه شده، درآمد عملیاتی بانک‌ها به دو بخش اصلی تقسیم می‌شود. درآمد کارمزد و درآمد مشاع. عمده درآمد بانک‌ها از محل درآمد مشاع است که اغلب ناشی از تسهیلات و فعالیت‌های مرتبط با آن است و بخش اصلی درآمد بسیاری از بانک‌ها را تشکیل می‌دهد.

در این میان، بانک "تجارت" عملکرد قابل توجهی در زمینه درآمد کارمزد داشته است و توانسته سهم قابل توجهی از این نوع درآمد را کسب کند. این عملکرد مثبت نشان‌دهنده استراتژی‌های موفق این بانک در جذب درآمد از محل کارمزد و ارائه خدمات متنوع است.

در مقابل، بانک‌هایی مانند "پست بانک" و "پارسیان" در بخش کارمزد درآمد منفی دارند که نشان‌دهنده ضعف در این حوزه و نیاز به بهبود استراتژی‌های درآمدزایی در این بخش است. تفاوت‌های موجود در عملکرد بانک‌ها در این دو بخش، نشان‌دهنده استراتژی‌های متفاوت در کسب درآمد و چالش‌های مختلفی است که هر بانک با آن مواجه است.

درآمد عملیاتی بانک‌ها

* اعداد برحسب میلیارد ریال است.

وسینا	و خاور	وپست	سامان	ونوین	وپارس	وپاسار	وبصادر	وتجارت	وبملت
۷۶,۱۲۶	۶۶,۹۲۷	۱۲۴,۹۹۳	۹۸,۳۸۳	۲۰۲,۲۸۶	۳۳۰,۷۴۱	۳۱۲,۷۳۷	۲۰۱,۳۱۶	۲۸۸,۶۲۲	۸۸۶,۴۷۵
۲۹,۱۱۸	۳۱,۳۸۸	(۳,۸۳۰)	۱۵,۰۲۸	۴۳,۴۷۳	(۶۰۳)	۸۱,۳۸۷	۱۰۳,۷۳۳	۲۳۱,۰۳۶	۱۹۰,۹۱۹

خالص درآمد کارمزد

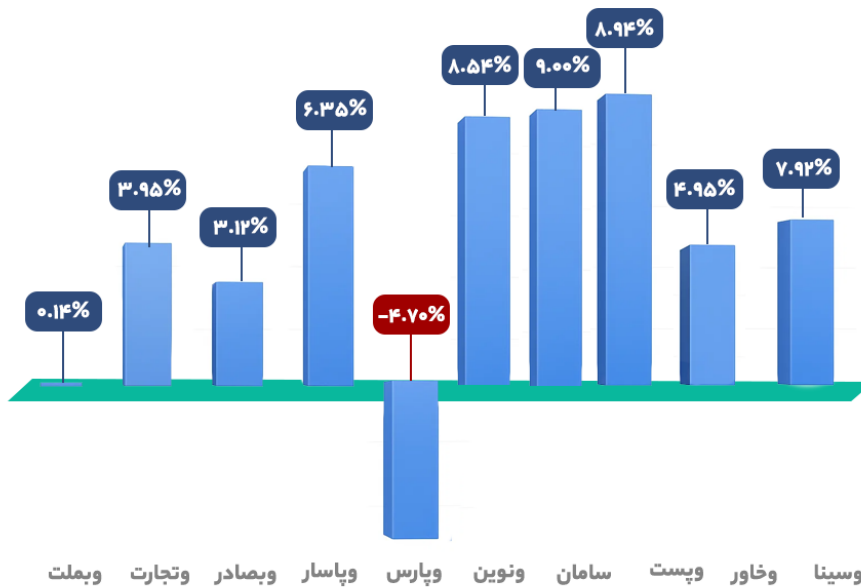

سود و زیان درآمدهای مشاع

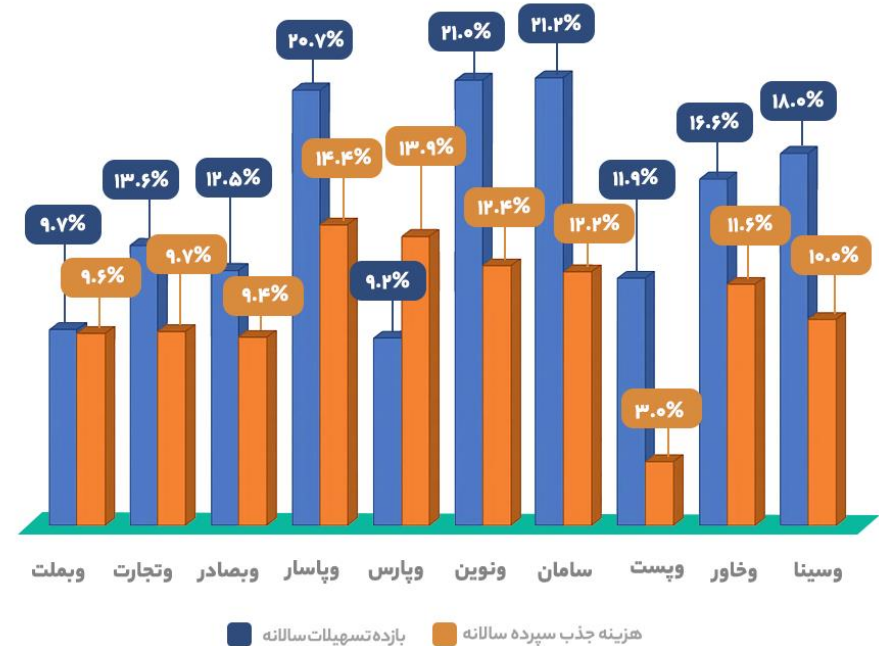
حاشیه سود بهره‌ای Net Interest Spread

حاشیه سود بهره‌ای Net Interest Spread برابر است با تفاوت بین نرخ سودی که بانک‌ها از تسهیلات خود دریافت می‌کنند و نرخ سودی که به سپرده‌گذاران پرداخت می‌کنند. این شاخص نشان‌دهنده توانایی بانک در کسب سود از منابع جذب‌شده (سپرده‌ها) است. به عبارت ساده‌تر، حاشیه سود بهره‌ای میزان بازدهی است که بانک از تسهیلات خود پس از کسر هزینه‌های مربوط به سپرده‌ها به دست می‌آورد و هرچه این نسبت بیشتر باشد، بانک قادر است سود بیشتری از تفاوت نرخ‌های بهره کسب کند. این شاخص اهمیت زیادی دارد چرا که نشان‌دهنده کارایی بانک در مدیریت منابع مالی است. حاشیه سود بالا به این معناست که بانک توانسته از منابع جذب‌شده به خوبی بهره‌برداری کند و سود مناسبی کسب کند. برعکس، حاشیه سود پایین یا منفی نشان‌دهنده عدم کارایی در مدیریت نرخ‌های بهره یا هزینه‌های جذب سپرده‌ها باشد.

حاشیه سود بهره‌ای (INTEREST SPRED (YIELD ON LOAN – COST OF DEPOSIT)

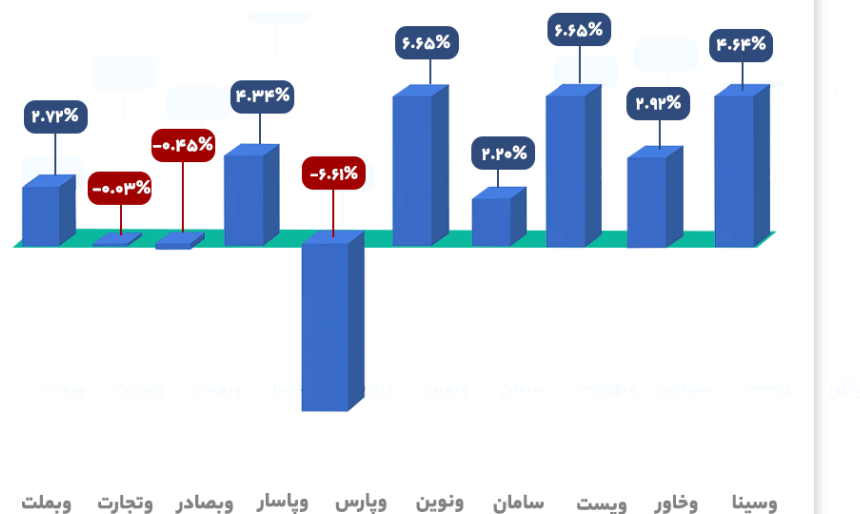
عملکرد مقایسه ای بانک های بورسی

NII /Loan نسبت سود خالص بهره‌ای به تسهیلات

این شاخص نمایانگر سود خالص بهره تسهیلات بانک نسبت به کل حجم تسهیلات اعطا شده است. به عبارت دیگر، این نسبت سود خالص بهره‌ای بانک به ازای هر واحد تسهیلات را اندازه‌گیری می‌کند. اگر این نسبت بالا باشد، نشان‌دهنده کارایی بالای بانک در تبدیل تسهیلات به سود است. همانگونه که در نمودار مشخص است بانک‌هایی همچون اقتصاد نوین، پست بانک و بانک سینا با کیفیت بالاتری سودآوری داشته و در مقابل بانک پارسیان ضعیف‌ترین عملکرد را داشته است.

سود خالص بهره‌ای نسبت به تسهیلات NII/LOAN

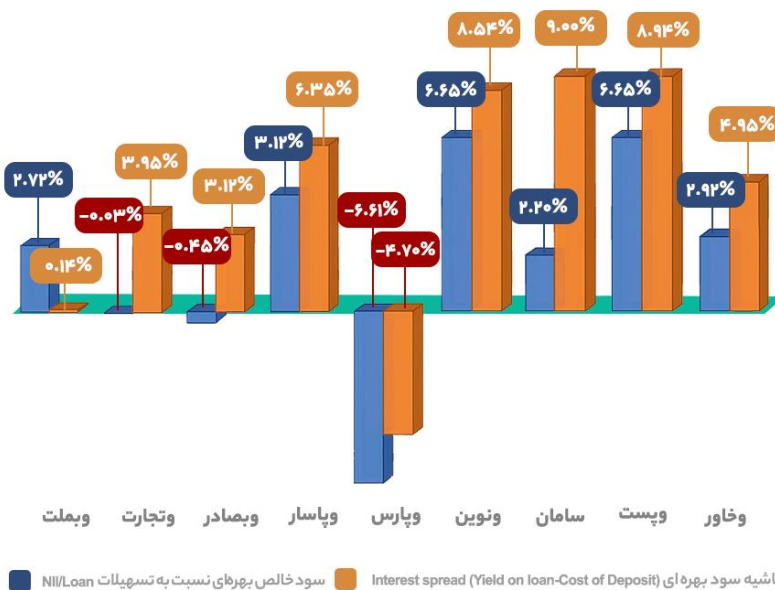

مقایسه بانک‌ها از منظر دو شاخص Interest spread و NII/Loan

این نمودار به‌طور مفصل عملکرد چند بانک مختلف را از نظر دو معیار اصلی مالی بررسی می‌کنند. نسبت سود خالص بهره‌ای به تسهیلات (NII/Loan) و اختلاف سود بهره‌ای (Interest Spread)

بانک‌هایی مانند اقتصاد نوین و پست بانک عملکرد بسیار خوبی در این دو شاخص دارند. به‌ویژه اینکه نسبت‌های بالای ۶ درصد در هر دو معیار را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده توانایی آن‌ها در ایجاد سود از تسهیلات و مدیریت مؤثر نرخ بهره است. این بانک‌ها با استفاده بهینه از منابع و جذب سود از تسهیلات، در وضعیت مالی مطلوبی قرار دارند. در مقابل، بانک پارسیان با نسبت‌های منفی در هر دو شاخص عملکرد ضعیفی از خود نشان می‌دهد. نسبت NII/Loan این بانک -۶.۶۱ درصد است که به معنای عدم توانایی آن در استفاده از تسهیلات برای کسب سود است. علاوه بر این، اختلاف سود بهره‌ای آن نیز به‌طور قابل توجهی منفی است که نشان‌دهنده ضعف آن در مدیریت نرخ بهره و هزینه‌های جذب سپرده‌ها است.

عملکرد مقایسه‌ای بانک‌های بورسی

نتیجه‌گیری

در مجموع، این تحلیل نشان‌دهنده تفاوت‌های چشمگیر در عملکرد بانک‌ها از لحاظ استفاده از تسهیلات برای کسب سود و مدیریت نرخ‌های بهره است. بانک‌هایی که نسبت‌های بالاتری دارند، به‌ویژه در دو شاخص اصلی، عملکرد بهتری دارند و به نظر می‌رسد در مدیریت منابع کارآمدتر عمل می‌کنند. در حالی‌که بانک‌هایی مثل پارسیان با عملکرد ضعیف در هر دو شاخص نیاز به بازنگری و بهبود در استراتژی‌های مالی خود دارند.

بررسی صورت‌های مالی بانک‌های بورسی در دوره ۱۲ ماهه گذشته نشان می‌دهد که ساختار سودآوری این بانک‌ها بر دو مؤلفه اصلی درآمدهای مشاع (عمدتاً ناشی از تسهیلات اعطایی و سرمایه‌گذاری‌ها) و درآمدهای غیرمشاع (کارمزد خدمات بانکی و سایر درآمدهای عملیاتی) استوار است.

بانک ملت با سهمی معنادار از منابع (۲۵ درصد سپرده‌های سرمایه‌گذاری) و مصارف (۴۰ درصد تسهیلات اعطایی)، همچنان رهبر مطلق شبکه بانک‌های بورسی است. این بانک بیش از ۱,۰۷۷ هزار میلیارد ریال سود عملیاتی گزارش کرده است. بانک تجارت با حدود ۵۲۰ هزار میلیارد ریال سود عملیاتی در رتبه دوم قرار دارد. نقطه تمایز تجارت، اتکای بیشتر به درآمدهای غیرمشاع است؛ به‌طوری‌که با کسب بیش از ۲۳۱ هزار میلیارد ریال درآمد کارمزدی، در صدر بازار خدمات بانکی ایستاده است.

بانک‌های صادرات، پاسارگاد و پارسیان نیز در رده میانی قرار دارند. بانک صادرات از منظر حجم منابع (۱۸ درصد سپرده‌ها) و مصارف (۱۴ درصد تسهیلات) جایگاه قابل توجهی دارد، اما به دلیل هزینه بالای منابع، حاشیه سود منفی ثبت کرده است. پاسارگاد و پارسیان نیز سهمی مشابه در تسهیلات دارند اما بخش عمده سود آن‌ها ناشی از درآمدهای مشاع است و ضعف در حوزه کارمزدی موجب افزایش ریسک وابستگی به درآمد تک‌محصولی در این بانک‌ها شده است.

در مقابل، بانک‌های کوچک‌تری وجود دارند که هرچند سهم ناچیزی از بازار دارند، اما سودآوری آن‌ها عمدتاً از محل عملیات واقعی بانکی حاصل شده و کیفیت بالاتری در سودآوری عملیاتی دارند.

۳ نمونه شاخص این گروه عبارت‌اند از: اقتصاد نوین (ونوین): با بازده تسهیلات بیش از ۲۱ درصد و حاشیه سود بهره‌ای ۶.۹ درصد، کارآمدی بالایی در استفاده از منابع نشان می‌دهد. سینا: با بازده تسهیلات نزدیک ۱۹ درصد و حاشیه سود بهره‌ای ۷.۹ درصد، از نظر کیفیت سود در سطحی بالاتر از بسیاری از بانک‌های بزرگ قرار دارد. پست بانک: به‌واسطه هزینه جذب سپرده بسیار پایین (۲.۹ درصد)، بالاترین حاشیه سود بهره‌ای کل صنعت (۸ درصد) را ثبت کرده است.

به‌طورکلی، می‌توان دو تصویر متمایز از صنعت بانکی ایران ترسیم کرد: بانک‌های بزرگ مانند ملت و صادرات که از نظر مقیاس، سودهای کلان تولید می‌کنند اما بخشی از آن متکی بر سود غیرعملیاتی ناشی از تسعیر ارز است و حاشیه سود واقعی پایینی دارند. بانک‌های کوچک‌تر اما کارآمدتر مانند اقتصاد نوین، سینا و پست بانک که با وجود سهم محدود در بازار، سودی با کیفیت‌تر و پایدارتر ایجاد می‌کنند.

بیانیه سلب مسئولیت:

اطلاعات ارائه شده در این تحلیل صرفاً ایده و نظر تحلیلگران سبدگردان ویستا است و نباید به تنهایی مبنای تصمیم‌گیری و سرمایه‌گذاری قرار گیرد. اطلاعات و مفروضات این گزارش ممکن است در هر لحظه تغییر کند، بنابراین مسئولیتی از بابت به‌روزرسانی آنها متوجه شرکت سبدگردان ویستا نخواهد بود.